

Հ Ն Չ Ա Կ

ՀԱՆԴԷՍ ՏԱՍՆՈՐԵԱՅ

Գ. ՑԱՐԻ

ԷԱՅՈՐ Ծ.

1887 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15

ԹԻՐ 6

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պէշիկթաշի գերեզմանատան ծանուցեալ խնդիրը վերջստին յերեւան ելած է այս օրերս, և ինչպէս լրագիրք ծանուցին, Կայսերական պալատան Մէլէրութեան կողմէ երկու Բեգերէներ եկած են ի Պատրիարքարան, Կրօն. Ժողովը, այս խնդրոյն առթիւ, արտասովոր նիստեր գումարեց և կը գումարէ օրինակելի նախանձայուզութեամբ: Խնդիր է գիտնալ թէ՛ եթէ Կաթողիկոսական խնդրոյ տաք միջոցին ներկայ Կրօն. Ժողովը պաշտօնի վրայ լինէր, հիւսիսէն եկող հրամանին առջև ցոյց պիտի տա՞ր այն հընազանդութիւնն զոր ցոյց տուաւ իւր նախորդն, կամ այն ընդդիմութիւնն, զոր այսօր կը միախ ցոյց տալ նուազ ծանրակշիռ խնդրոյ մը մէջ: Մեր, գէթ մեր մասին չենք կարծեր, քանի որ ստուգապէս գիտենք թէ, մեր մէջ կան այնպիսի անձինք որ չխղճացին Եկեղեցւոյ ամենէն նուիրական իրաւունքն օտարին ձեռքն անցունելու . . . Երբ

մարդ չի խզճար դերեղմանաց ոսկորներու փոխադրութեանէն հարիւրապատիկ աւելի ծանրակշիռ խնդրոյ մէջ նոյն իսկ եկեղեցւոյ դէմ դաւելու, այլ ևս ի զո՛ւր է ժողովուրդը խաբել և անոր ողջմտութիւնը մոլորեցնել, Ըսե՞նք թէ ներկայ խնդրոյն մէջ ցոյց տրուած ընդդիմութիւնն եկեղեցւոյ շահէն աւելի անձնական շահեր ունի նպատակ, Ըսե՞նք թէ ոմն Ղաաթրիարքն տապալելու պատեհ առիթը գտած, այլ ոմն իւր կորուսեալ վարկը վերահաստատելու, մին ժողովրդականութիւն ձեռք բերելու, միւսն եպիսկոպոսացման ճամբան հարթելու գեղեցիկ առիթ մը չեն ուզած ձեռքէ վախցնել, Ո՞վ կուզեն խաբել, ռումիկ ժողովուրդն իսկ այսօր կը գեղեցիկ հաւատալ, քանի որ գերեղմաններու բացման և ոսկերոտեաց փոխադրութեան օրինակներ խիստ շատ կան: Ի՞նչ է Մաշտոցին մէջ Կանոն Ուղեբերաց Գործարարներն, ինչո՞ւ համար Օրթագիւղի գերեղմանատան կէսը վաճառուած ատեն, մեր նախանձախնդիր եկեղեցական հարք ձայն չի բարձան: Ինչո՞ւ համար Կրօն ժողովոյ Դեր-Ատենապետ Սրբազանն չարգելեց երբէւր առաջնորդութեան օրով Երիզայի գերեղմանատան մէջ շինուեցան ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ և ԹԱՏՐՈՆ: Ինչո՞ւ համար Ս. Պաաթրիարք Հօր խնդրանք յիշմիածնէ եկած գիրը կը պահուի, որոյ մէջ ըսուած է եղեր թէ՛ Հայ Եկեղեցին կը ներէ ոսկորները փոխադրել. միթէ մեր եկեղեցական հայրերը լրագիր չե՞ն կարդար ու չե՞ն իմանար թէ իշմիածնի քիթին առջև իսկ, Տփղիսի թաղապետական խորհուրդը որոշեր է հայոց գերեղմանատան ոսկերոտիքն այլուր փոխադրել և գետինն հասարակաց օգտին ծառայեցնել: Ո՞չ ապաքէն Ամսդրտամի հայոց գերեղմանատունն տարիներ առաջ հրէից վաճառուած և դինն, 2000 ոսկի, յիշմիածին ղրկուած է, ինչպէս աղգային թերթ մը (Մանգումէ) այս խնդրոյ վրայ խօսելու ատեն հռչակեց: Ոչ ապաքէն ան-

հատներու ոսկերտտիքն տեղ տեղ փոխադրուած է և անոնց վրայ կոթողներ կանգնած են երբեմն : Ո՛չ ապաքէն Սուրբերու ոսկորներն գերեզմաններէ հանուած և ոսկեայ կամ արծաթեայ խաչերու մէջ դրուած են : Ո՛չ ապաքէն Ս. Պատրիարք Հոօրն, վերջին անգամ Կայսերական պալատը գնացած տոհմն յայտարարեց թէ՝ հրաման տրուի որ Պէշիկիմաչի գերեզմանատան ոսկորները Բանկալթիի գերեզմանատունը փոխադրուին, ինչպէս Ժամանակին լրագիրք հրատարակեցին. (Տե՛ս Արևելք թիւ 950, Մարտ 5, 1887) Ի՛նչ կը նշանակէր սոյն յայտարարութիւնն եթէ ոչ սա թէ՝ եթէ ոսկորները Բանկալթի փոխադրուին, Հայոց եկեղեցին կը ներէ, իսկ եթէ այլուր փոխադրուին, Հայոց եկեղեցին չի ներեր : Ըսե՛նք նաև թէ ամեն օր մեր եկեղեցականաց ձեռամբ իսկ գերեզմաններ կը բացուին և շատ անգամ ոսկերք աստ անդ կը ցրուուին, ո՛չ ապաքէն Պայրգլի և այլ գերեզմանաց մէջ մեռեալք մեռելոյ վրայ կը թաղուին. դեռ շատ Ժամանակ չըներ, այս տողերը գրողն ահանատես եղաւ գերեզմանաբացութեան մը, կուսի մը գերեզմանին վրայ, որոյ անտուկն դեռ չի փթտած և մազերը գլխէն չէին զատուած, այր մարդու մը դիակը թաղուեցաւ :

Այսքան ճշմարտութեանց առջև մարդ կասլի ու կը զարմանայ բռնուած ընթացքին դէմ, և կը փորձուի ըսել թէ, այս Ազգն այսպիսի անհեռատեսներու երեսէն դեռ շատ պիտի կորսնցնէ, և արդէն նշանները կ'երևին, ահա Պատրիարքութեան վիճակը աչքերնուս առջև է : Որ ունիցի ահանջս լսելոյ լուիցէ :

ՇԱՆԹ.

ԽՐԱՏԱԿԱՆ

—o—

Ո՛վ պատանի, կամ օրիորդ, սա քերթուածս սովրէ գոց,
Կրկնէ ամեն օր, յետ աղօթքիդ, որ չի խաբուիս իբր անփորձ.
Իրաւ է որ օգնական մը պէտք է ամեն անհատի,
Բայց օգնական կամ լծակից, ոչ թէ օձ կամ սրտի խոց:

Պսակի Սուրբ խորհուրդը լաւ քննէ, ո՛ր ըլլար անկատար,
Աշխարհ գիտցած աշխարհդ չէ, ընտրութեանդ լեր ճարտար՝
Թէ վայրկեան մը սխալեցար, մէկ վիշտ մը չէ, բի՛ւր գտար,
Զի դարուս մէջ ամուսնութիւնն դարձաւ անչէջ մի հնոց:

Մըլլար այն հարս փեսին պէս, որ տուփանքն սէր կարծէ,
Զորս օր վերջն ալ ճշմարտութեան խաթեր սիրտը կը կրծէ,
Լաւ գիտցիր որ Աստուած սէր է, սէրն հրաշքներ կը գործէ:
Իսկ տուփանքն՝ հուր տաշեղի, ուժ չունի, լոկ ունի բոց:

Հիմենեան ջահն պիտի պարզէր մարդուս ներկայն ապագայն
Իսկ կղերն անհոգ. անփոյթ Լափիւրինդոս դարձուց զայն,
Վա՛յ այն մարդուն որ չունեցաւ թշուառիս պէս սիրտ մը լայն
Ահա այն խեղճ մարդուն եղաւ պսակըն դուռ դժսիրոց:

* *

Պրոակէն վերջ սէրը կու գար, երբ արեւը կը չրջէր,
Հիմա որ աշխարհ կը դառնայ, նախ քան պսակ պէտք է Սէր՝
Յ. Վ.

 1888 տարւոյ ՍԱԼՆԱՄԷԻ ԲՈԺՈԺԻԿՆ, տեղւոյ
անձկութեան պատճառաւ յաւելուածի ձեւով ներկայ
տետրին կցուած կը բաժնուի մեր ազնիւ բաժանորդաց
և ձեռքէ առնողաց, առանց գնոյ յաւելման:

ԵՐԿՈՒ ԴՐԱՑՈՒՀԻՔ

Նէ՛ օ, Միչիլիցայ տուտու, խայր օլա, աղղըմ իլերի վար-
մաեօր ամա՛նէ՞ օլտու քի սիեահլարա պիւրիւնմիւշ, պա-
շընա տա սլէհաղ պաղլամըշըն .

— Պիւլմէյօրմուսըն, սուգտայըմ, դըզըմ օլաճագ իւր-
եանէթ էօլտիւ աէ . . .

— Նէ՛ սէօյլէեօրսուն . . .

— Էվէթ, կէչէն բաղար կէճէսի :

— Մէա, օ կէճէ իչին պսակ օլուեօր տէաինիդ :

— Իշթէ օ արա պէնիմ իչին էօլտիւ, մամասընըն էմրի-
նէ իթաաթ իթմէյէն էվլատ էօլմիւշ սաեըլըր :

— Տօղրու տըր, քա զավալը կէնճ, պու նէ՛ թալէհսիդ
պուշըն վար ըմըշ .

— Թալէհիմ օլայըտը պու չէյ պաշըմա կէլիւր մի իտի .

— Պարէ վասիլաքի օլսուն պու իչին էօնիւնի ալա՛մատը :

— Քիմսէի տիննէմէտի խըեանէթ, չիմտի հագկըմ եօ՞գ
տըր սուգ սագլամաղա :

— Պանա սօրարսան, կիւճէնմէ ամա, շու պիլիբսին քի
պէն սանֆասօն սէօյլէրիմ, պուրտա սուգ սագլամանըն
հիչ եէրի եօգ տըր . իւզիւմ իւզիւմէ պագարագ գարա-
րըր տէրլէր, էկէր օ գատար սէրպէսթ պէօյիւթ մէմիշ օ-
լայըտըն, չիմտի պաշընա պու պէլալար կէլմէզ իտի . մէն-
շուր սէօզ տիբ տէր իտի ամհամ, պիբատամ պէօյիւք էե-
յիպ՝ պէօյիւք սէօյլէմէմէլի .

— Ավֆ էտէրսին, շու սէօզիւնիզին մէֆումուհու աննա-
եամատըմ, պէն նէ՛ վազըլթ պէօիւք սէօյլէմիչիմ .

— Հաթըրնտա՞մը տըր կէչէն սէնէ ոլիբ կիւն պէրապէր
վաբօրա կիրտիզիմիզ վազըլթ, դըզընը ազարլատըն, « Էր-
մէնի կէլինի կիպի աղրիւհիւրիւմէ, » տէյլէք, պա՛գ չիմտի
տէօնտիւ տօլաշտը՝ դըզըն սահիհտէն էրմէնի կէլինի օլ-
տու, պուհուն իչուն տէրիմ քի՝ ալէմէ կիւլիւնճ օլմամագ
իչիւն պէօյիւք սէօյլէմէմէլիլիդ .

— Սէն եաղամագմուսուն, քեաթիպ տէյի՞մուսուն .

— Եաղամամ, ա՛յ օղուլ, եաղամամ . քեաթիպլիյիմի-
տէ ունութտում, եաղըծըլըղըմը տա , բաթըրտընըղտան
նէ ագըլ դալտընէ պէյին . սահիհէն նէֆէս մաքինասը
սիզտէ օղուլըմըլ :

— Մօլլա Հուսէյին նօգթառի նօգթասինա եաղար :

— Էմ նա՞սիլ եաղար բիլիբսուն, տօրթ քիչինին մէք-
թուբինի բիր քեաղատա չըղըխտուրուր :

— Նէ՞ . պիզ օնու հիշ եաբամայըզ, սիզ պիր գաչ կիւն
տահա սապը իթմէլիսինիզ ըի . . .

— Հաչան բիր գաչքիւն տահա էյի օլմաղսա՝ նա՞սիլ եա-
բալում, համսի վաղթի կէչէր :

— Գիշ պասաի, չօրաբսուզ թուրամամ, չօրաք քեօն-
թէրսունլէր :

— Օ հալտէ սիզ մէմլէքթէ կիտիպ՝ համսի պալըղընը
եէյիպ վէ չօրապլարընըղը կիյուպ կէլմէլիսինիզ . շիմտի
վաբօր նալլունլարը ուճուզ տըր . պու գատար սէօղէրի-
նիզի եաղտըրըպ, քեաթիպիյէ վէ բօստա բարամնտան ու
ճուզ ֆիցաթլէ կիտէպիլիրսինիզ :

— Օ նա՞սիլ հիսապ տուր .

— Հիսապ տօղրու տուր՝ մէսէլա, սէն ըի ալթմըչ օգ-
կա կէլիրսին, բօսթա սէնի գըրգա տա կէօթիւրմէզ, ֆա-
գաթ վաբօրլար իրի չէյրէյէ եօլճու թօբլտեօրլար :

— Հաճապա չաթալ սալկալուն բաբօրուտա քեօթիրի-
ե՞ըր մու :

— Շիւպհէսիիզ , քէբճէ սագալըն վաբօրու կէօթիւր-
տիքտէն ոսիրա՝ չաթալ սագալըն ըի հայտէ հայտէ կէօ-
թիւրիւր .

— Թախու, էֆէնտու սէն բիլիմ իլան էյլէնիեօրսուն ,
հաչան եաղամաղտան նի՞չուն բուրտա հօթ ուրմուչսըն .

— Նէֆէս ալմագ իչուն, նէֆէ՛ս .

— Նէֆէս ումագ իսթէրսէն՝ քէլ բէնիմ գայէղումուն գիչինտա հօթուր տա՝ ադչամա գասար լօտօս , բօրեազ , գուն տօղրուսու գարա եէլ իւզկեարլարունու ալըրսուն .

— Դօրգարըմ քի օրանըն հօվասընը տախի պու լաֆ գալսպալըղընըղըն իչինտէ պօղարսընըլ .

— Նաֆիլէ վագիթիմիղի գայալ էթտուգ . չիմօի իսկէլէտէ նօբէթիմիղ քէլմուշ տուր .

— Հայտէին գուզում, ուղուրլար օլսուն . տուատա գուսուր իթմէյին քի , քեաթիպինիզ էյիլէչսին տէ՝ մէքթուպունուզու օ եազըն , զիրա պաչկասը եազամազ .

Ասոր վրայ երկու ընկերք , «Հօյլէ իսէ հօշճա գալ , » ըսելէ ետքը մեկնեցան . իսկ գրագիրը երկար շունչ մը առնելով գոչեց . — Եա՛րապպի , չիւքիւրգուրթուլտուգ , եկէր պօշ-պօղազ օլանլար պունլարըն իչինէ կէօթիւրիւլիպ պրագըլսալար՝ եարըմ սաաթըն իչինտէ սէրսէմ օլուրլար :

Զեկոյց . Ընդ ատենապետութեամբ Հնչակի ընթերցողաց քաջածանօթ Ահարօն աղայի , անցեալ իրիկուն Զաթալ խանի մէջ գումարեալ չորից Ակնցուց Ժողովը , հովանոցավաճառ Մանկասար էմին տարեգլխուն Էմօֆութենէ ի վաճառականութիւն բարձրացնելու համար , անոր շինած Թոթնութեան տնտրակը վաւերացուց , որոյ մանրամասնութիւնքը հետզհետէ պիտի հրատարակենք :

ՍԱԼ ՆԱՄԷ

1888 ՍԷՆԷՍԻՆԷ ՄԱԻՍՈՒՍ

ԻԼԱՎԷ

ԷՎԼԷՆՄԷՔ ՓԱԼԸ

ՍԱՀԻՊԻ

Յ . ԲԱՄՊՈՒԴՃՆԱՆ

Իշպու Սալնամէ սաթըլըր հէր էրմէնի քիթապճը տիւքեանլարընտա , կազէթա սաթընըլարը վէՊահչէ - Գարուտտ սուճը Պօղոս վէ Յակոբ աղալարընտիւք քեանլարընտա .

Յիյ 60 փարայ .